

EVANG. EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetés díja:

Egész évre . . . 12 kor.
Félévre . . . 6 „
Negyedévre . . . 3 „
Egy szám ára 24 fill.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Kiadótulajdonos és szerkesztő:
VERES JÓZSEF.

Felolvasó szerkesztő:
HAJTS BÁLINT.

Hirdetés díja:

Egész oldal . . . 16 kor.
Fél oldal . . . 8 „
Negyed oldal . . . 4 „
Nyolczad oldal . . . 2 „

Egy kis adalék az 1848. XX. t. cz. végrehajtásához.

Átolvastam figyelmesen a református és evangélikus egyházak véleményét az 1848. évi XX. t. cz. végrehajtásáról s megvallom, borongó, keserű érzélem vett lelkemen erőt annak olvasása közben, midőn elgondolám azokat a bosszantó sérelmeket, melyek hazánkban, e sokszor oly büszkén hangoztatott „jogállamban,“ a sötét középkor hagyományaiként még ma is fennállanak a vallás-egyenlőség és viszonyosság csúfságára, protestáns egyházainkkal szemben.

A vegyes bizottság a sérelmek felsorolásával gondos, lelkiismeretes munkát végzett ugyan, de azért azt hiszem, nem lesz felesleges dolog, ha e fontos ügyhöz mások is hozzászólnak, miután lehetnek oly dolgok is, melyek ama vegyes bizottság gondos körültekintő figyelmét kikerülhették.

Ilyen p. o. mindjárt az állami ösztöndíjak ügye is.

Vannak ugyanis oly állami gymnasiumi ösztöndíjak, melyeknek a pályázati felhívását a cultusminiszter minden évben leküldi püspökeinknek s általuk középtanodáink igazgatóinak, hogy hívják fel rá a tanuló ifjúság figyelmét, s a mely pályázati felhívásokban a „valláskülönbség nélkül kiosztandó“ hangzatos jelszavak szerepelnek. Ilyen a többek közt p. o. a Bésán-féle ösztöndíj is.

Ez utóbbit bold. emlékü Kramarcsik Károly, a rozsnyói főgymnasium egykori jeles igazgatója, annak idejében így szokta tudtul adni tanítványainak: Itt van egy pályázati felhívás állami ösztöndíj elnyeréseért, a melyre pályázhat mindenki „valláskülönbség nélkül.“

De én a pályázatot csakis annak ajánlom, a kinek esetleg miniszter, vagy miniszteri titkár nagybátyja van; mivel ezt még soha senki nem kapta a mi gymnasiumainkban.

Bold. Czékus István pedig a tiszai ev. egyházkerület nagyérdemű püspöke így nyilatkozat: „Tizenkét év óta vagyok püspök, s 7 gymnasium van a kerületünkben (ekkor még meg volt a röczei és miskolci gymnasium is) de az én tudomásom szerint az állami ösztöndíjakban nemcsak evangélikus, de a mi gymnasiumunkba járó más vallásfelekezeti tanuló sem részesült soha!“

Igy volt ez néhány évvel ezelőtt. Nem tudom vajjon most így van-e?

És még egyet. Mult évben egy felvidéki, kiváló evang. lelkészszel beszélgettünk vallási sérelmeink felől, s ő elmondá a többek között, hogy a képezdét jelesen végzett leányát fel akarta vétetni egy fővárosi *állami* polgári képezdébe. De ide nagy protekció levén szükséges, a felvétel nem sikerült. De azért a fővárosban levén, leányával együtt meglátogatta az intézetet, ahol az igazgatónő igen szívesen fogadta s bevezette őket az az elfogadó diszterembe is. Mennyire meglepődtek azonban, midőn a falon függő képekre tekintve azt látták, hogy az állami intézet falait a római pápa, az esztergomi hercegprimás és egy másik róm. kath. püspök arcképei díszítik. „Leányom! ez nem nekünk való hely“, mondám — midőn ismét eltávoztunk.

Azt hiszem nem árt ily ügyeket lapunkban mennél többször szellőztetni.*

Hegyaljai.

*) Nemcsak nem árt, de kívánatos.

Züllött viszonyok.

Mohácsy Lajos gergelyi lelkésztársunk a fenti cím alatt egy keserű valóságokkal telt cikket irt legutóbb e b. lapnak hasábjain. Ilyen kemény hangú, szókimondó cikk mostanában hamarosan még nem igen jelent meg lapunk vezető helyén. Pedig a mit ez ifjú lelkésztestvérünk a dunántúliakat jellemző leplezetlen őszinteséggel és bátorsággal megirt — és pedig a mint igen helyesen kijelentette, megirta mindezt nem azért, hogy „rekrimináljon“, hanem hogy a mind fenyegetőbb mérvben jelentkező baj ellen szükségessé vált közös védekezés közös eszközeinek kutatására s felkérésére adjon impulst — ismeretes mindnyájunk előtt. Sajnos, de való, hogy azok a „züllött viszonyok“ tényleg megvannak s az egyház jövője és felvirágozásáért munkálkodók szívért méltán ejtik aggodalomba.

Egyháziatlanság, templom-kerülés, nagyfokú tiszteletlenség a lelkész és tanító iránt, sőt maga az egyház iránt; negligálása, semmibe vevése az egyházi rendelkezéseknek törvényeknek. Tagadhatatlan, hogy mindezek mind gyakrabban feltűnő sajnós jelenségek. Épp azért tartom teljesen indokoltnak a cikk megírását s igen szükségesnek, hogy erről a folyton növekedő bajról komolyan vegyünk tudomást s örállói tisztünkben kifolyólag: gondolkozzunk a védekezésről, *de sőt sürgősen keressük a helyes gyógyszert.*

Mert a baj közismert ma már, tanusítja ezt az a lázas munkásság, a mely a különféle név alatt alakult belmissió egyletek szervezésében nyilvánul. Tanusítja ezt magának az egyetemes egyháznak, az egyes kerületeknek kifejtett tevékenysége, a mely a hivatás lelki gondozásának — a cura pastoralisnak — intezivebbé tételét célozza. Nagyon szép, nagyon üdvös, nagyon helyes!

No de mit érünk el mind ezzel ha azt éppen azok nem veszik fel, vagy legalább is *nem veszik fel komolyan*, a kik miatt a baj terjed — nem akarom mondani, hogy támad — a kik magasztos hivatásuk tudatának hiányában nem fejtenek ki kellő munkásságot az Úr szőlőjében, a kiknek keze alatt züllik az egyházi élet. . .

Mert én nem vonakodom kimondani abbeli véleményemet, hogy a mellett a romboló hatás mellett, mit a korrumpált „kor szellem“ okoz, a legnagyobb bajt éppen ezek a hivatásukat nem komolyan vevő vezetők szerzik. Romboló munkájuk hatása elsőben csak saját egyházukban tűnik fel, de utóbb botránykő, métely lesz azon az egész vidéken.

Sem idő, sem tér nincs most ahhoz, hogy ezeket valaki felsorolja. Csak egy pár ilyent hozok fel. Ilyen rombolók, mételyezők azok a lelkésztestvérek, akik vasárnapról-vasárnapra úgy *olvassák fel a beszédet a szószerken*, hozzá — horribile dictu — nyomtatott könyvből. (! sz.) Komolyan veszi-e az ilyen pap az ő hivatását? használni vél-e ezzel a lelkészi tekintélynek? Nem érzi-e, mily silányság, mily nagy mérvű lelkiismeretlenség ez?

Igy aztán teljesen érthető az a tiszteletlen hang, melylyel, az ilyeneknek hivei a „lelkésztől“ általában beszélni szoktak. „No ezért kár a papnak az a szép fizetés. Olvasni mi is tudunk; talán még értelmesebben mint ő, mert a mi hangunk legalább — erős is“. Majd a másik: „A papnak nem kell semmihez sem érteni — csak olvasni kell tudnia“. „Azért ugyan be nem megyek a templomba, hogy ott az unalmas hangon tartatni szokott olvasást hallgassam. Megveszem azt a predikációs könyvet, amiből a pap olvas — s otthon olvasgatok belőle“. Vajjon mit gondolnak: előnyére válik-e ez a lelkészi tekintélynek? . . . Pedig, pedig Istenem, hány, de hány papot ismerek, fiatal, korosabbat, a ki úgy *olvassa le* a nem is maga készítette predikációkat.

Aztán, egy másik, hivatás-hiányra valló gyengesége igen sok lelkész-társnak, hogy ők is „hivatalos órák“ szerint dolgoznak. Hát hiszen, kényelmesnek kényelmes, sőt talán valahogyan meg is indokolható „rendre szoktatás“ szempontjából, de mily sok zúgólódásra, panaszra ad ez okot, azt bizonyára még azok a lelkészek is tudják, a kik falun is ragaszkodnak ehhez. Az evangéliomot „mind alkalmas, mind alkalmatlan időben“ hirdetniük kell.

Nagy hiányosság van ott is, ahol a lel-

készre a cura pastoralis vár. Ezt a hiányt — hála Isten — felismerték végre mindennütt. Készülnek is tenni ellene valmit. Félek azonban, hogy nem jutunk ezzel sem dülőre. Hisz ezt a tanúság szerint, — nem akarják kötelezőnek venni. Érvelnek mindenféle képen ellene: „nem illik egy lelkészt éretlen gyermekként az óránál fogva vezetni,“ „nem lehet §§-okkal építeni az Úr egyházát,“ nem lehet guzba kötni a lelkészt, holmi utasításokkal“ stb. Istenem, Istenem, mily nemes védelem. De a Krisztus egyházának elzüllését meg lehet engedni. Az evangéliom szellemével összeegyezik ugye, a közbotrány-keltés, a mit egyes lelkész okoz a szent gyülekezetben? de a papot nem lehet — utasítani hűségre, becsületes munkásságra, egy lelkészhez illő magatartásra. . . . .

Az pipázhat naphosszat, vagy politizálhat, vagy tarokkozhatik . . . . a hívek leghelhetnek, kipányvázva a kies mezőkön . . . . vasárnap majd elolvassa nekik a sorrend szerint megírva található beszédet.

Ezzel eleget tesz szokásos kötelességeinek.

És ekkor még is akadnak, a kik az *ilyenek* kedvéért, a szabadságot védve — szabadosságot honosítanak meg.

Pedig kár, nagy kár. Az §§-ba szedett utasítás, törvény — csak hadd jöjjön. Papok írják, csinálják — tehát önmagukat is lekötik *ha* békó lesz. A törvény csak azokra nézve guzs, és békó, a kik eddig *ellene* cselekedtek s *zentül* is *ellene* akarna tenni. A kik pedig becsülettel, hivatásukhoz hiven működnek, azok betöltötték már e törvényt, mert megtették kötelességüket. A törvény csak ennyit kívánna; tehát a kikben megvan a kötelességtudat, azokban már eleve ott van a törvény is. Hisz a törvény subjektive nem más mint kötelességtudat.

Ha tehát én bennem, meg a többiben megvan a *kötelesség tudata*, akkor az alkotandó törvény reám nézve nem lehet sértő, hisz én úgyis megtettem s megteszem amit az kíván. A kiből pedig nincsen meg a *kötelesség tudata*, a ki nem úgy él, tesz, alkot, amint azt tőlünk az egyház érdeke kívánja, — no az ilyent meg kár védelmezni. Az

ilyent csak hadd tanítsa meg a törvény a kötelesség teljesítésére.

Hadd jöjjön az a „lelki pásztori teendőkre vonatkozó utasítás,“ a cura pastoralis mint kötelező szabály!

De ezzel még nem tett eleget a közegyház a baj szanálására. Nem elég az, ha megmondja: mit kell tenni az igazi prot. lelkészek, tiszte igazságának betöltésében, hanem megkivánja tőle az ő saját jól felfogott érdeke azt is, hogy azokat, a kik ez ellen vétének — *kellő szigorral fenyítsa meg*. Van a mi egyházunknak jó törvénye. No de mit ér el vele — mikor csak papiroson van meg s a legtöbbször csak úgy harmadába — negyedibe hajtják végre.

Több erélyt egyházi törvényeink végrehajtásában! Ne legyünk itt is kicsinyes, személyi érdekekre tekintők. Ne engedjük büntetlen futni a törvénysértőt, ha pap, ha tanító, ha más is az. Mert erre is tudnék példát, de sokat felhozni. Pedig ez a lanyhaság ál-szeretet, mely a törvényszegőket sajnálja büntetni — mondhatom igen átkos szerepet visz, mert így lassan-lassan az a nézet kap lábra az egyháztagnok között, hogy az egyház vagy *nem meri*, vagy *nem képes* törvényeit végrehajtani. Ezért aztán ő is szabadon, teljes tiszteletlenséggel gázol keresztül-kasul rajta. Ezen is segíteni kell. Ez is egyik olyan baj, a mely orvoslásra vár. És pedig sürgős orvoslásra, mert a baj nagy, s a közegyház tekintélyét veszélyezteti.

Ezeket óhajtottam Mohácsy Lajos lelkésztársunk cikkének iniciatívájára, vele való együttérzésem jeléül elmondani.

Alföldi.

Néhány szó a belmissió kérdéséhez.

Midőn a belmissió kérdését hazánkban is felvetették s komoly férfiak a mozgalom élére állottak, hogy évtizedek mulasztását pótolják: kétkedéssel párosult reménységgel kísértük a mozgalom fazisait, kik a belmissiói tevékenységben kezdettől hitünk élő voltának bizonyosságát látjuk. Örültünk, hogy végre valahára mi is felébredünk a passiv resistentia álmából s hozzá fogunk mi is

szt. vallásunk adta eszközeivel ama társadalmi bajok orvoslására, melyek oly égetők, s melyek — mint megannyi vádló — vádolják a keresztyénséget emberbaráti kötelességének mulasztásával.

De kétkedésünk se volt alaptalan.

Sajnálattal tapasztaltuk a mozgalom folyamán, hogy ott, ahol különösen nekünk lelkészeknek, mint Istenországa hivatott munkásainak, — egy szívvvel — lélekkel, önzetlen hűséggel s szerető egyetértéssel kellene munkálkodnunk — mert Istenországnak érdeke kívánja így tőlünk — épen ott nem vagyunk egyek, épen e téren engedjük uralkodni szíveinken a közöny, a hidegség, sokszor az irigység bűnét, s görditünk akadályokat a legszentebb eszmék megvalósítása elé.

A belmissiói tevékenység megindítására irányuló mozgalom megszűnt. A küzdők letették a fegyvert, még mielőtt pozitív eredményt értek volna.

Pedig a kérdést tisztázni kell!

A megkezdett munkát bevégezetlenül hagynunk nem szabad.

Nagy mulasztás terheli eddig is lelkünket, hallgatással azt jóvá nem tehetjük!

A beteg — a szegény — a cseléd-ügy, a bukottak ügye, a kiszabadult fegyencek ügye, a gyári munkások lelkigondozása stb. nem társadalmi, de elsősorban vallás-társadalmi úton várja rendezését. Mily nagy a nyomor köröskörül s nekünk, kiknek elsősorban szól a parancsolat: „Szeressed felebarátodat, mint tenmagadat“ (Máté 22—39) még csak vigaszthozó szavunk sincs, nem hogy balzsamunk volna a fájó sebekre.

Németország, melyre, midőn vallás-társadalmi tárgyokról beszélünk, lehetetlen nem hivatkoznunk, régen nyújtja áldott segítségét a szenvedő emberiségnek, régóta ruhazza a ruhátlant, táplálja az éhezőt, gyógyítja a testi és lelkibetegeket s mi még ráérünk vitatkozni: legyen-e belmissió, vagy ne legyen?

Ezért a mi lelkünket is terheli a felelőség ama bíró előtt, kinek szolgálatába szegődtünk.

A fontos mozgalom megszűnt.

A küzdők úgy az egyik, mint a másik részen letették a fegyvert.

Most midőn a fontos ügy teljesen nyugszik, ráakarok mutatni ama okra, mely a két félt egymástól elválasztotta. Vajha sikerülne a válaszfalat lerontani s a békés együttműködést biztosítani!

Nézetem szerint a két párt közötti ellentét a belmissiónak nem elvi, mint inkább alaki felfogásában gyökeredzik.

Elvileg az ellenpárt is helyesli, de küzd tervezett alaki megvalósulása, szervezete ellen.

A belmissió hívei az önnálló szervezet mellett foglaltak állást. Oly önnálló szervezettel bíró egyesület akarnak, mint bármely más, pld. világi egyesület. Oly szervezettel akarják ellátni a belmissiói intézményeket, mint pld. Németországban vannak ellátva, hol külön missiói papok állanak az ügy szolgálatában egy önnálló „Missionsdirektor“ fennhatósága alatt, kinek kezében a missió összes számai futnak össze.

Ily önnálló szervezet mellett foglalt állást Hörk is szép cikkében (E. E. és I. 1903. márc. 12.) Érveit magamévá nem teszem, mert azok más szervezet mellett is megállanak.

Nézetem szerint e tervezett önnálló szervezet idegenített el sokat a belmissiótól. Ez önnálló szervezet ébresztette fel sokban a szektáskodás gondolatát, mert hiszen az ecclesiában ecclesiólát teremt meg. Igaz, való az ellenpárt érve, midőn azt mondja, hogy a keresztyénség a maga egészében egy belmissiói intézmény, minek a belmissiói tevékenységet egy egyletre bizni ezeket felmenteni a felebaráti szeretet köteléke alól?

Igaz másrészt, hogy pld. Németország önnálló szervezet mellett is igen szép eredményeket mutat fel a belmissiói tevékenység terén. De ne feledjük, hogy Németország $\frac{2}{3}$ részben evangélikus s emellett igen gazdag állam, hol egyesek áldoznak ezreket, sőt tízezreket a szent ügyre. Más, a gyülekezettel közvetlenebb szervezet ott is csak fokozná az áldozatkészséget. (Hogy egyebet ne említsek a G. A. egyesület, a mely bár inkább külmissiói egyesület — 1902-ben gyűjtött Németországban 412000 márkát, ugyanekkor a

külföldről befolyt 103000 márka — hol pedig az egyletnek fiókjai nincsenek!) S nem lehetetlen, hogy az önálló szervezet, az egyháztól való bizonyos függetlensége folytán, bár közvetve a secták terjedésére is hatással van, melyeknek száma a hitbuzgó Németországban is rohamosan növekszik.

Álljon bármint a dolog, én a tervbe vett szervezetet nem helyeslem. Ne teremtsük meg a belmissiót a gyülekezet mellett, de magában a gyülekezetben, mely annak életforrása, éltető ereje. Érezze a gyülekezet minden tagja, hogy a szeretet tevékenységben neki is részt kell venni s nemcsak a rendes vagy alapító tagoknak. Így a gyülekezettel szerves összefüggésben lesz a belmissió és intézményei azzá, aminek lennie kell, az élő hit tanubizonyosága, mely a könyörülő szeretetben nyilvánul.

A gyülekezettel való szerves összefüggés! — ezt tartom én a belmissió intézmények leghelyesebb szervezetének! Az intézmény fenntartó s kormányzó tagjai legyenek az egyháznak fenntartó és kormányzó tagjai. Így fognak a belmissiói intézmények az egyház emlőin táplálkozni!

A kezdet — hála Istennek — már nálunk is meg van. Nőegyleteink, belmissiói tevékenységünk első zsengei számos gyülekezetben szépen működnek. Itt-ott nyilvánul e tevékenység árva- és kórházak megteremtésében. Egészen tétlenül már mi se töltjük az időt, de a közöny még nagy. Hitünk van, de igazán hitből áldozni még nem tudunk. Hitünk csak szavakban, tettekben még ritkán nyilvánul. Pedig mily szépen mondja az apostol: Egymásnak terhét hordozzátok és úgy töltsétek be a Krisztus törvényét (Gall. 62) és Jézus: Bizony mondom néktek, a mit cselekedtetek egygyel az én kicsiny atyámtiai közül, én magammal cselekedtetek (Máté 2540) — mely ígék képezik a belmissió alapját s örök vezér-eszméjét.

Nem gondoskodtunk még eléggé az árvákról: árvaházakra van szükség! Nem gondoskodtunk eléggé a testi és lelki betegekről — testvéreink ők is! A szegények és nyomorultak ezrei éhezve — fázva néznek ránk, hol van hitünk, mely a könyörülő szeretet által hegyeket mozgatni képes? A bukottak

ezrei, kik az evangéliom segítő karjai után nyulnak — tőlünk várják a posványból való szabadulást, mert se a társadalmi se a pápaság szerencsétlen ügyekkel nem törődik. Az evangélium szellemében vezetett cseléd-otthon megalapítása is actualis kérdés!

Ime, a belmissiói tevékenység tere nagyjában! Látva a nyomort, látva a segély után sóvárgók ezreit: tétlenül állani bűn; — utóvégre is: Isten szolgálatába szegődtünk, hogy az ő országát fogjuk terjeszteni e földön! Ne öljük a drága időt meddő vitatkozásokkal, mert a cselekvésre már mi nálunk is elérkezett az idő. Vagyonosabb egyházak fogadjanak keblükbe 1—1 belmissiói intézményt s mi szegények filléreinkkel fogunk sietni a nyomor enyhítésére. Vagyonos főuraink és uraink, kik az Úrtól kapták a vagyont, ajánlják azt fel az Úr szolgálatába és áldozataikkal, siessenek a nyomorgók könnyeit száritani. A hit, mely nem cselekszik — nem élő, de holt hit!

A belmissió hivatott munkásai, s a gyülekezetek álljanak munkába! Szervezkedjenek, gyűjtsenek és szervezzenek! . . .

A szent ügy mellett — én és gyülekezetem velük marad!

Mayer Pál
ev. lelkész.

Belföld.

Kérelem. (Az alsólendvai missiói egyház a következő kérelemmel fordul hiveinkhez:) *Szeretett Hitrokonok!* Testvérek az Urban! »Egymásnak terhét hordozzátok s úgy töltsétek be a Krisztus törvényét.« (Gal. VI. 2.) Ezen apostoli szózatra hivatkozva fordulunk hozzátok az alsólendvai ev. missiói gyülekezet nevében. Zalavármegye déli részén, eme hajdan tisztán protestansoktól lakott vidéken, a mostoha idők következtében a protestantismus teljesen háttérbe szorult. Elszórva itt-ott maradt meg egy-két család ősei hitében beékelve a tulnyomó számú katolikusok közé, kitéve annak a veszélynek, hogy egypár évtized alatt a térítvények révén e csekély számú protestans is teljesen beleolvad a kath. egyházbba. Elszomorító a látvány, mely itt szemünk elé tárul. A vegyes házasságban élő szülőknek gyermekei igen kevés kivétellel mind katolikusok; a kik még protestánsoknak vallják is magukat — kath. iskolában neveltetvén — azok hittanát, szokásait sajátították el s ezeknek már csak alkalom kell, hogy formászerűleg is elhagyják

prot. hitüket. Szóval végveszély fenyegeti itt a protestantismust s így annak megmentésére, erősítésére, erősítésére sietni minden igaz prot. embernek szent kötelessége. Ettől a kötelességérettől áthatva egyházi főhatóságunk a mentés munkájában megtette az első lépést: Alsólendván s környékén elszórva élő hitsorsosainkat missió gyülekezetté alakította s a magas kormány támogatásával Alsólendva központtal missiói lelkeszi állást szervezett. Van tehát mentő, de hiányoznak a mentéshez szükséges eszközök. Nincs lelkészlakunk, nincs iskolánk, nincs méltó hajlékunk, hol lélekben és igazságban imádhatók az Urat. Számolva a körülményekkel, először csak lelkészlakot és iskolát akarunk építeni, mint amelyekre a legégetőbb szükség van. Mert amíg gyermekeink idegen szellemű iskolákba kénytelenek járni, addig mi buzgó, hithű prot. nemzedéket nevelni nem tudunk. Minthogy azonban népünk szegénységénél fogva még ezen legszükségesebbeket se tudjuk saját erőnk-ből felállítani, azért hozzátok fordulunk szeretett hitrokonok azon kérésünkkel: nyujtsatok segédkezet! Őszintén feltártuk égő sebeinket, tőletek várjuk azokra enyhítő olajat! Tegyetek bizonyoságot élő hitetekről, adjatok és gyűjtsetek a szent célra: Istenországának építésére, a protestantismus erősítésére! Hitrokoni szeretettel *Petrík Gyula* felügyelő. *Teke Dénes* lelkész. (A legmelegebben ajánljuk a kérő szöveget olvasóink jóindulatú figyelmébe. Az adományok az alsólendvai lelkészi hivatalhoz küldendők. (Szerk.)

Az eperjesi ág. hitv. evang. I. anyaegyház Évkönyve az 1903. évről. VIII. évfolyam. Eperjesen (Kösch Á.) 1904. 86 lap. A kassainak mintájára szerkesztette ifj. *Draskóczy Lajos* ev. lelkész. Az egyházközség 45 év óta buzgó felügyelője *Kubinyi Albert* Eperjes mivelt társadalmának ez a régi, nagyérdemű tagja; gondnoka *Gamauf György* tképző-int. igazgató-tanár, iskolaszéki elnöke dr. *Mikler Károly* jogakad. dékán. Az egyház múlt évi történetét kimerítő hűséggel adja az Évkönyv, s különös melegséggel megemlékezik *Zelenka* püspököknek eperjesi tartozkodásáról s a Budapestre költözött Dr. *Herváth Ödön*ről. Az istentisztelet nyelve kétharmad részében s a főünnepken mindenkor magyar s egyharmadában német. A »Ciprustombok« szakaszában megörökíti a lelkész dr. *Sarudy Vilmos* jogtanár és volt temetőfelügyelő és *Kubinyi Albertné* Csupa Zsófia volt jótékonynőgyeleti elnöknő, áldott emlékezetét, míg az »Olajfakoszorúban« *Raisz Ede* kir. főmérnök és buzgó presbiter-ről közöl lélekemelő adatokat. Az »Emlékkönyv« rovata megemlékezik *Stolcz Irén* 200, *Tóth Zs.* 160 és *Kubinyi Albertné* 500 koronás alapítványáról. A helyi gyámintézet és a kegyes adományok rovata is az egyháztalagok buzgóságát s a lelkész-körültekintő figyelmét dicséri. Az Évkönyv egyik legszebb fejezete az Evang. nőgyelet múlt évi munkásságáról

szól. Elnöke *Mosánszky Gyözőné*, titkár *Mayer Endre* theol. tanár, pénztárosa *Vogel Béla*, jegyzője *Ocschger Adél*, ev. nép- és polgáriszk. igazgató. Fényesen bevált a diakonissza-intézmény az egyházközségben. Tagsági díjakból betolyt a nőgyeletre 537 kor. Az ev. nép- és polgári iskolákban a tanulók száma 243, ebből 126 evang., a többi vegyes vallású, s többségében izraelita. Az egyházközség kebelében született 28 gyermek; 13 fi, és 15 leány, ebből 1 törvénytelen; konfirmáltatott 24 gyermek: 16 fi és 8 leány; hirdetés volt 10, ebből 5 pár vegyes vallású; esküdött ugyanannyi; meghalt 28 egyén: 15 fi és 13 nő; úrvacsorával élt (a kolleiumi ifjúság 2-szeres úrvacsorázását is beleértve) 596; áttérés és kitérés nem volt. Az egyházközség közpénztárának forgalmi kimutatása 85,063.50, a Herfurth József alapé 76,246.33, az összes egyházi vagyon 243,900.59 koronát tüntet föl. Egyházi adóilleték fejében befolyt 3214 kor., ebből a legnagyobb tétel 60, a legkisebb 4 korona. A felsőleányiskolai alap 33,061.81 korona. A mérlegszámla főösszege 210,838.78 korona a veszteség- és nyereségszámlán 14,883.87 korona. — A nőgyelet összes vagyona 13,255.12 korona. A »tudnivalók« az istentisztelet rendjére s az egyházi cselekvényekre vonatkoznak. Az Évkönyv a lelkész és az egyházi tisztviselők és egyháztalagok buzgóságáról tesz bizonyoságot s biztató reményt nyújt a lelkes »Zárszó« is. Ebben beszél »a szívről, mely szeretni, hinni és remélni tud.« Majd így folytatja: »Jaj annak a szívnek, a melyben ez a szent háromság többé nem él. Olyanná válik az ilyen szív, mint a rózsafa, melynek utolsó szirma is lehullott; mint a madár, melynek szárnya törött össze; mint a gyémánt, mely fényével melegíteni, boldogítani nem tud, mint a kis méh, melynek kaptára kirabolva van . . . . Ez az Évkönyv tartalmával azt bizonyítja, hogy az én egyházam hiveinek szíve nem ilyen kihalt, kincseitől megfosztott pusztaság. S szívök szeretetéhez fordulok; az földözze el az Úr szolgálja műve hiányait. Vallásos hitökhöz fordulok: az gyujtsa lelkökben új lángra a könyörülő jóság és a nehéz anyagi gondok között is áldozatkész szeretet szent tüzét, melynek fénye mellett bizton nem hagyják olvasatlanul esdő szöveget: »Adjatok, adjatok abból amit isten adott.« Adjatok a serdülők kezébe: imádságos könyvet, az inséggel küzdőnek az Úr oltárához: hófehér ruhát, a hajléktalannak menhelyet. Adjatok, ha örültök, adjatok ha sirtok is. »Anyaszentegyházunk« szellemajka (sic!) kér. S míg a kérés élő szívekre lel: Addig vallásos reményünk meg nem szégyenül: Mert a »Behemótnak torkában« is, a »gonosz időkbenc« is: »Megtart az Úr és előmenetelt ad.« Ámen. Sz. M.

Biblia ünnepe Sárvarott. Nem régen Sárvarott járván, feltűnt azon utcának a szegletén, melyben az evang. paplak, templom és iskola van, egy útjelző tábla ezen felirattal: Erdősi Sylveszter utca.

Sárvár nagyközsége ezen új elnevezéssel lerotta a kegyelet adóját Erdős Sylvester János, a legelső magyar bibliafordító s volt sárvári tanítónak emlékezete iránt; és szép figyelmet tanusított az ev. egyház iránt is. — Ezt a kegyeletet és ezt a figyelmet nagyban nevelte a március 6-án a sárvári ev. gyülekezetben megtartott bibliaünnep. A gyülekezet kebelében létező „Belmissió egylet“ meghívására a soproni teológiai tanári kar és a teológiai hallgatók 26 tagja lerándult Sárvárra és emlékezetébe hozta a közönségnek, minő volt az evangelium ereje e városban és környékén a Nádasdyak idejében és minő szellemi életnek képezte forrását. — A délelőtti isteni tiszteletre bejött a nagyközségbe a vidék evangélikus lakossága, melynek egész tömegét a gyülekezet kicsiny temploma nem tudta befogadni. Szalai Mihály soproni theologus tartotta a biblia áldásait feltüntető remek és magasán szárnyaló egyházi beszédet, délután pedig Rónay Gyula ragadta magával tartalmas beszédével a buzgó hitek seregét. Az ünnep fénypontját a teológiai tanárok és teológiai hallgatók közreműködésével este fél hatkor megtartott vallásos estély képezte, melyen a nagyközség értelmisége hitfelekezeti különbség nélkül vett részt. A gyülekezeti ének után a helybeli lelkész szép imája után Poszvek Sándor teológiai igazgató-tanár bilincselte le a hallgatóság figyelmét gyönyörű megnyitó beszédével. Majd Payr-Sándor teológiai tanár mély történelmi tudása, felolvasói művészete ragadta magával a közönséget. Erdős Sylvester János emlékezetét, Sárvárnak dicső multját rajzolván. Zoch Sámuel teológiai hallgató „a biblia a XIX. században“ címen a brit és külföldi biblia társulat történetét ismertette különös tekintettel a hazai viszonyokra. Két teológiai hallgató még remek szavalatot tartott, a teológiai hallgatóság énekkora ének darabokat adott elő. A vallásos estély után fecerunt magnum áldomás, melyet csak azért említek fel, mert 230-an vettek abban részt; a mi egy nagyközség részéről, melyben egy kided evang. gyülekezet szerénykedik, nagy érdeklődésre mutat.

Hazafias ünnepélyek. I. A *pozsonyi* ág. hitv. ev. teológiai akadémia olvasóköre 1904. évi március hó 15-én délután 5 órakor hazafias ünnepélyt rendezett, a következő műsorral: Hymnus. — Imá. — „Március idusa.“ Szavalat — Honfi imája. Ének. — Ünnepi beszéd. — Magyar nyelv. Ábrányi Emil-től. Szavalat. — Szózat. — II. A *dunántúli* ág. hitv. evang. Egyházkerület *soproni* főiskolája (theol., főgymn. és tanítóképző-intézet) 1904. március 15-én, hazafias emlékünnepeket rendezett a következő műsorral: Nemzeti dal. — Alkalmi beszéd. — Élő őseink hazája. Karének Schumanntól. — Előre! Szavalat. — Hazárhoz. Karének Sarudy Ottótól. — Március 15-én. — Rákóci-induló. — Hymnus. — III. A *békécsabai* ág. h. ev. Rudolf-főgimnázium 1904. március 15-én hazafias ünnepet rendezett, a kö-

vetkező műsorral: Kossuth búcsúja. Ének. — Farkas: Czinka Panna. Szavalat. — Ünnepi beszéd. Mondta dr. Reil Lajos tanár. — Induló a próféta operából. — Petőfi a táborban. Az Önképzőkör ez idei pályázatán jutalmazott pályamű. Irta és felolvasta Zsilinszky Endre VIII. o. t. — Inczedy: A nővér. Szavalat. — Isten, adj hazánk felett . . . Ének.

Gaszdák, ha nagy terméshez akarnak jutni, Mauthner-féle magvakat vessenek. Idei árjegyzékét, mely 226 oldalra terjed, *Mauthner Odön cs. és kir. udvari magkereskedése Budapestén, Rottenbiller-utca 33,* mindenkinek *ingyen* megküldi. A kitünően tisztított, legnagyobb csiraképességgel bíró, fajtiszta magvak árai alacsonyak. Különösen főlemlitendők az impregnált takarmányrépamagvak és a legnemesebb gabnafélék dús választéka.

Kérelem.

Az előfizetés megújítását kérem azoktól, akiknek utalványt küldök. Veres József.

Külföld.

* **Klerikális lárma.** Nagy zajt ütött a közelmúlt napokban a klerikális sajtó, hogy az egykori francia kath. pap, az ismert nevű *Bourrier*, ki közel 800 paptársával hagyta el évekkal azelőtt a francia kath. egyházat, sőt egy evang. szellemű folyóiratot is szerkesztett, *újból visszatért az egyedül üdvözítő római anyaszentegyház kebelébe.* A pápás sajtó, mely egykoron szédelőnek nevezte, újjongott s a prot. bosszankodott a különös eseten. Utóbbi elégedetlenkedett az ev. keresztyénséghez való állásán, a francia klerus körében kifejtett lanyha munkásságán s folyóiratának amúgy lágy meleg reform eszméin. Egy prot. lelkésznek vádjára a Chr. W. hasábjain következőleg válaszolt: „Lehet-e azon csudálkozni, hogy bizonyos ragaszkodással vagyok gyermekkorom egyháza iránt? Igen, most is szeretem ez egyházat, mely nekem anyám vala, s a melynek tévedései mellett is köszönöm gyermekkorom legjavát. Áldottam akkor is, amidőn azt kívánták, hogy átkozzam s 10 évig tartott, míg megtagadtam.“ Hogy újjongot azon a német és a francia szabadkőműves sajtó, s szellemi hőst tisztelt benne mindenfelé. Mi több, az Evang. szövetség multkori közgyűlésén mily nagy szerepet játszott s mily nagy szónok vala. Most ennek vége. Nagy a prot. sajtó szégyene. Az ünnepelt hős visszatért „gyermekkorá óta hően szeretett egyháza“ kebelébe! A francia evangelizátor és reformátor — „megtért.“ De ne bánkódjunk valami nagyon. Névcseréről van itt szó. Nem *Bourrier*, hanem *Bouvier*, az egykori bavansi luth. pap lépett át, miután házasságát felhontotta, a trappisták kolostorába. Im

ez a klerikális lárma vége!*) — De *Hoensbroeseh* gróf, az exjezsuita író esete is igen érdekes és felte jellemező. „A cél szentesíti az eszközöket“ c. hirhiedt jezsuita morális tantételről van szó, a melyet a jezsuiták, legújabbban *Dansbach* káplán és bajor képviselő személyében következetesen tagadnak. A jezsuita morál körében felette tájékozott nemes gróf 2000 márkát tett le a trieri bíróság előtt fogadásul a tétel beigazolására, illetve *Dansbach* káplán annak megcáfolására. Utóbbi folyton halogatja a terminust, mert hát vesztesnek tudja magát a 2 ezer marka megfizetésében. Utóbb is május 31-ikét, majd később 1906. február 16-át ajánlotta. Az eset kínos feltűnést, sőt érthető kíváncsiságot keltett mindenfelé. Kibujni alóla vagy ad *graece* *calendas* elhalasztani aligha lehet. *Hoensbroech* gróf nem az a férfi, a ki meghátrálna. Egykori jezsuita társait nagyon is ismeri, de nagyon tájékozott azok irodalmának legapróbb részleteiben is. Kíváncsian várjuk mi is a további fejleményeket.

A szász-meiningeni tartományegyház köréből. Tartományi zsinatát november 9—17. napjain tartotta. Azon a segédlelkészek javadalmazását az első lelkészi vizsga után 1000 márkáról 1200-ra, s a második után 1200-ról 1400 márkára emelte. Lelkészeinek száma 133; 21 lelkészi állást a szomszédos lelkészek láttak el. A tanítók által végzett istentiszteletek díját 225 márkáról 300-ra emelte. Egyházi építkezésekre a tartománygyűlés 50 ezer, s egyéb segélyekre u. m. a papi javadalmazások s a nyugdíjak emelésére 161250 márkát szavazott meg. A tartományegyházi zsinat behatóan foglalkozott továbbá a német ev. tartományegyházak szorosabb tömörülésének a kérdésével, mely Rómával szemben oly égetővé vált a német egységes prot. birodalomban. Hiszen kevésbé hittani, mint inkább szervezeti és egyházpolitikai kérdések választják el az egyes német ev. tartományegyházakat egymástól. A lelkészegylet is dicséretes munkásságot fejt ki. A zsinat több üdvös gyakorlati egyházi kérdést is megoldott. A tartományi zsinat s az egyházkormányzat közötti viszony még mindég megoldásra vár. A szász-meiningeni ev. egyház megtette legutóbbi zsinatán e tekintetben a kezdeményező lépéseket. A tartományegyház belső egyházi és iskolai élete minden tekintetben biztató. A theol. kérdések eltérő felfogása többé nem emelhet válaszló falakat. Mert hát vallás és egyház s vallás és theologia még nem azonosítható.

Elszász-Lotharingiából. Ma már a klerikálisok is szociális hatalommá szervezkednek. *Ketteler* püspök elsőnek vette észre, hogy a pápás egyháznak

*) Jegyzet. F. é. 9-ik számunkban „Külföld“ rovatunkban már megemlékeztünk erről az esetről — ellenkező értelemben. — A klerikális külföldi sajtó már hónapokkal ezelőtt kolportálta ezt a hirt és természetesen tökélet kovácsolt belőle a maga javára. Akkor is hamisnak bizonyult a hír. Most újból felszínre hozták — a multkorinál nagyobb lármával. Minden valószínűséggel most is téves lesz a híresztelés. Teljes bizonyosság kedvéért utána járunk.

is állást kell foglalnia a szociális kérdéssel szemben. Pedig *Uhlhorn*, *Nathusius* és más prot. szociális írók szerint a pápás egyház vajmi kevéssel járul a szociális kérdés megoldásához. Újabban azt olvassuk, hogy Strassburgban az egész Elzászra kiterjedőleg az általános nőegylettel szemben egy tisztán kath. nőegylet keletkezett, s létesítését azzal indokolta, hogy „az általános német nőegylet körében nem méltányolják eléggé a vallásnak közösségi, állami és társadalomalkotó jellegét.“ A női nemnek — úgy olvassuk tovább — legyen olyan szellemi központja és tárháza, a melynek fegyvereivel sikerrel győzhessen le mindenkoron az egyházat és annak szent hitét érintő támadásokat.“ Inue a nők a klerikalizmus szolgálatában Németországban! Mi több. azt olvassuk, hogy Strassburgban egy pápás leány-egylet is van alakulóban, sőt a klerikális gazdasági szövetkezetek is kezdik hazánk mintájára behálózni a német vidékeket. E klerikális egyesületek és szövetkezetek az ultramontanizmus valószínű melegágyai, s nálunk is a kath. legény- és nőegyletek s olvasó körök szilják a türelmetlen felekezetieskedés tüzeit a városok és falvak vegyes vallású lakossága között.

Mecklenburg-Schwerin köréből. A mecklenburgi ev. tartományegyház belmissziói egyesületének mult évi jelentéséből az Allg. Ev. Luth. K. Ztg. közlései nyomán ide igtatjuk a következő lélekelemelő adatokat: Tagjainak száma 204-ről 338-ra emelkedett. Tagsági díjából és kollektákból befolyt 1511, a tartománygyűlés rendkívüli adományából 3000 s ajándékokból 7017 marka. A kiadás volt 6519 marka. Közlebbi szeretetmunkásságának a tárgya a tengerészeti misszió, a bremi gestemündei tengerészeti otthon fölsegélyezése, az elesett nők megmentése és gondozása, a nyomorék férfiak ügyeinek felkarolása és az epileptikusok ápolása. A nyomorék férfiak otthonának felépítésére a házi kollektagyűjtése 26500 koronát eredményezett. Két röpirata, a melynek egyike „a konfirmándusok szüleihez“ szolt s másika „a ker. hűséget“ fejtegeti közel 6000 példányban kelt el. Különösen az előző felhívja a szülőket konfirmáns gyermekeik gondozásának komoly feladataira és nehézségeire. A tartománygyűlés már ez idén harmadszor 5 évre kiterjedőleg népkönyvtárak létesítésére 3000 márkát szavazott meg. Örömmel értesülünk a mecklenburgi belmissziói egyesület e buzgó munkásságáról, annyival is inkább, mivel úgy tudjuk, hogy Mecklenburgban a rideg lutheri orthodoxia éppen nem áll arányban a fejletlen erköcsi közállapotokkal. A bünügyi statisztika éppen nem hizelgő adatokat mutat az orthodoxia vallásos-erköcsi hatásáról a népéletben.

Svájc egyházi és iskolai életéből. Svájc egyházi köreiben erősen és sűrűn hangoztatják legújabbban az állam és az egyház merev elválasztásának azt a tanát és elméletét, a mely Franciaország nagy

küzdelméi óta van a levegőben, nem különben a nőknek egyházi választó jogát. Így utóbbit illetően a neuchâtel szabad egyházközség multkori közgyűlésében megszavazta a választó képességet a nők részére. Másutt azonban méltán tartanak attól, hogy ezek az emancipációs kísérletek esetleg családi zavarokat okozhatnak sőt a férfiak közönyösségét eredményezhetik az egyházi és iskolai dolgok iránt. Az egyháznak az államtól való elválasztása tanában a hivatalos egyház ma még nem döntött. De megérett a kérdés arra, hogy a közel jövőben már az államtanácsban sőt a zsinatokon is tárgyalassék. Csudálatos, hogy Svájcban az egyháznak az államtól való függetlenségét s az egyházi megadóztatást sürgetik míg minálunk az államtól várjuk a kulturális munkásságunk viszonzószolgálatát, vagy legalább is annak némi honorálását. Így a waadtländi zsinat legutóbb kimondotta, hogy „az állam viselje az egyházi közigazgatáshoz szükséges költségeket.“ — A lefolyt téli félévben a svájci egyetemek orvosi fakultásán több volt a női, mint a férfi hallgató. Az összes hallgatók száma volt 1654, ebből 763 férfi és 891 női hallgató. A női hallgatók az egyes egyetemek orvosi fakultásain következőleg oszlanak meg: Bern 377, Lausanne 181, Zürich 177, Genf 151 és Bazel 5 női hallgatóval. Ez is emancipáció.

Anglia magas püspöki államegyházára nézve felette jellemző a legújabb statisztikának az a tanulsága, a mely szerint az egyházak lélekszám tekintetében messze meghaladják a szabad egyházak és szekták hívei. Így nevezetesen az államegyháznak a maga istentiszteleti helyiségeiben csak 7127834, a nem állami egyházaknak ellenben 8171666 ülőhelye van. Az anglikán egyház vasárnapi iskoláiban a tanulók száma 2919413, a szekták iskoláiban ellenben 3889848. Felette jellemző a szektaprotésztánsok angol-amerikai mozgolódásaira az az adat is, a mely szerint Clewlandban az episcopális methodisták püspöke egyik missziói beszédjére a közel 2 ezer hallgató egy pillanat alatt 335 ezer dollárt gyűjtött missziói célokra. Mi több e misszió szinte véreben van a kisebb szektaprot. felekezeteknek, p. o. a herruhutiaknak és methodistáknak.

Eperjes.

Dr. Szlávik Mátyás.

Az emberiség vallása. Egy német statisztikus, a stuttgarti statisztikai hivatal igazgatója, megcsinálta az emberiség felekezeti statisztikáját. A legújabb adatokat használta a munkájához. E szerint az ismert világ lakóinak száma összesen 1,515,510,000 lélek. A föld lakosságának majdnem egyharmada 534,940,000 ember keresztény vallású. Van ezután összesen 175,290,000 mohamedánus, 10,860,000 zsidó. A többi 823,420,000 ember vallás szerint így oszlik meg: 300 millió Konfucius követője, 210 millió buddhista, ezek a legnagyobb felekezetek. E statisztika szerint a föld lakosságában 1000 emberből

keresztény 346, zsidó 7, mohamedán 114, más felekezetű 523.

Katholikus egyházi tilalom. Berlinből jelentik, hogy a »Berliner Tagblatt« hirádása szerint az ot-tani összes katolikus templomok szószékéről megtiltották a katolikus gyermekeknek, hogy a felekezeteken kívül közös felsőbb leányiskolákat látogassanak. A szülőket és gyermeket azzal fenyegeték meg, hogy a tilalom ellen vétőket, a papok nem fogják a büntől való feloldásban részesíteni.

Irodalom.

Az adománygyűjtés ügye a magyar közigazgatási jogban. Irla dr. Flórián Károly eperjesi jogakadémiai tanár. Különlenyomat a Magyar közéletből, Budapest, Politzer Zsigmond és fia kiadása. Ara 20 fillér. — Fenti cím alatt egy értekezés jelent meg dr. Flórián Károly eperjesi jogakadémiai tanár tollából, melyben a szerző az adománygyűjtés élő magyar jogát állította össze és foglalta egységes keretbe. Különös érdeme a füzetnek, hogy a protestáns egyházak adománygyűjtési jogának ismertetésénél olyan jogforrásokat is felkutatott, melyeket eddig egyetlen közigazgatási-jogi író sem idézett. Az értekezés elsősorban a koldulással, aztán a könyöradománygyűjtéssel, végül pedig a nyilvános adománygyűjtéssel foglalkozik nagy részletességgel.

Alkotmány. A néppárt lapja, a mely nagyon keresztény akar lenni még politikai és gazdasági kérdésekben is, a bibliáról igen fitymálón, sőt gúnyolódva nyilatkozik a bibliai vasárnap alkalmával. Jellemző ez a felfogás, és ez a modor! Olvasóinknak mulattatására és okulására és annak bemutatására, hogy az ultramontanizmus milyen mesze jutott már a bibliától és a keresztényi szeretettől bemutatjuk a csinos kis fürmedvényt szó szerint: — „Krupec István evangélikus lelkész vezércikkét ír a «Honti Lapok»-ba a biblia ünnepéről. Hogy milyen magasztos ez az ünnep. Hogy ez a nevezetes jubileum megérdemli, hogy az egész kereszténység hozsannákat zengedezzen. — Ne csak a 161 millió evangélikus — azt hiszem itt egy kicsit kúpecul fogott Krupec krétája — hanem a 213 millió római katolikus — itt meg mintha apály mutatkoznék — 90 millió görög keleti és a 8 millió egyéb keresztény is halleluját zengedezzen — Miért? — Mert a Brit- és Külföldi biblia-társulat száz éve, hogy megalakult. — Hát ennek olyan nagyon kell örülni? — Volt-e valami haszna? — Igenis volt — mondanák a kínai vargák — hány ezer sarut talpaltunk mi meg e könyvek födelével! — A kaukázusi pogányok pedig így kiáltanak fel: — A nagy szellem áldja meg a Biblia-társulatot, mert milyen jó volt a bibliájuk — puskák töltésére. — Tehát Krupec ur hagyjon

nekünk békét a jubilálásával és engedje a kínai vargákat, meg a kaukázusi pogányokat örülni. Ne dicsekedjék azzal, hogy 180 millió példány szentírásuk került forgalomba 304 millió értékben; mert én — a jó Isten látja lelkünket — azon csodálkozom, hogy nem kétszer háromszor annyi. Mert a jó kötés cipőtalpnak igen alkalmas. Még csak egyet. Krupec ur az ő jegyzetnélküli szentírásukat e szavakkal védi: — A szentírás magamagát magyarázza (facultas semet ipsam interpretandi) de mélységes szellemgazdasága csak azelőtt tárul fel, aki ért a magyarázat mesterségéhez. — Mondjuk szabadabban — a csizióhoz.

Dunántuli Protestáns Lap. A két testvér-felekezet bizottsága együttesen tanácskozik a két felekezetet közösen érdeklő kérdésekről, főként az 1848. évi XX. törvénycikk életbeléptetésének határaitól, módozatairól. — S ami csak e küzdésnél is legmegnyugtatóbb és örvendetesebb, hogy az 1848. évi XX. törvénycikk, melyet egy, a haladás lázas korszakán született törvényhozás irt fel történetlapjaira, mint oly célt és törekvést, melyet az akkori kedvezőtlené vált viszonyok megvalósítani és életbeléptetni nem engedtek s amely évtizedekig szunnyadva, már rég elfeledettnek eltemetettnek látszott, most több — mint félszázad múlva — ma a megvalósulás stádiumába lépett, helyét még alig elfoglalt új felelős kormányunk egyik sarkalatos programját s ezzel működésének egész irányát jellemzi, alkotja, képezi. Lehetünk különböző felfogással a viszonyokról, egyéni érzületének, vérmérsékletének vagy engedjük meg, a hazája sorsán forró szeretettel csüggő szívek lobbanásai, lüktetése szerint különbözőképpen mérlegelhetjük a beállott kormányzati, álladalmi viszonyokat: egy azonban tagadhatatlan, elvitázhatatlan, hogy csak félve őrzött, titkosan ápolat kívánalmaink megvalósítását, az 1848. évi XX. törvénycikk alapján a jogegyenlőség felé egy óriási lépést jelent ez a program, melyet kormányunk bemutatkozása alkalmával a törvényhozás mindkét háza elé terjesztett és jelenti mindenek felett a szabadelvűség, a fény, a világosság diadalát, jelenti a hazátlan klerikalizmus, a sötétség és türelmetlen vakbuzgóság nagy és határozott kudarcát.

Protestáns egyházi és iskolai lap. Megmondva a keserű igazságot: a világi vezető tekintélyek lehettek volna egy kicsit egyházasabbak, hogy jobban látszott volna meg a kezük munkáján, hogy protestánsok. Kristálytisza szabadelvűek voltak, pártatlanok, nem egyszer a mi rovásunkra is. Ezért vált szállóigévé, hogy a római egyház püspökei azt szeretik, ha protestáns államférfi ül a budavári palotában. Nyíltan kimondva az igazság másik részét: mi lelkészek is lehetnénk buzgóbb lelkipásztorok, iskoláink lehetnének határozottabb keresztyén nevelőintézetek és világi hiveink lehetnének áldozatkészebb egyháztagok. Az egész egyetemes protes-

táns egyháznak pedig az volt a szerencsétlensége, *hogy nem volt s ma sincs céltudatos, határozott belső politikája.* A hol talán legtöbbet vétkezünk: az iskolaügy terén, mikor közömbösen mondtunk le a veteményes kertről, az iskoláról, sokszor indokoltan, sokszor indokolatlanul, — jóvá kell tennünk hibáinkat. Még egy-két generáció kell csak, mely se hideg se meleg vallásossággal nő fel, mely a vallást bosszantó tantárgynak nézi, és vége az egyház jövőjének. A protestáns középiskola legyen protestáns jellegű s hassa át azt az evangélium szelleme. Tekintse magát úgy, mint az egyház munkatársát, de ne úgy, mint vállveregető gyámját. A női osztályt kitűnő nőnevelő intézetekkel és erőteljes evangéliumi egyesületi munkával fel kell vértelnünk, öntudatos családi nevelőkké kell képeznünk. — Az 1848: XX. törvénycikk végre felébredt ügye pedig csak akkor fog eldőlni a mi javunkra, ha körültekintető óvatos kopogtatás helyett, a régi törvényre ütve kívánjuk annak teljes végrehajtását. Elvégre nem lehetjük örökké, hogy elég alkalmas-e az idő, kedvező-e az egyébbszintelláció; hanem azt kell néznünk, hogy a XX. t.-c. megvalósítása elodázhatatlan szükség és minden ízében jogos követelmény! Ha ezt elérjük, akkor komolyan gondolhat egyházunk a hódításra. Passzív rezisztenciával meg nem élünk, hanem hódítanunk kell. Nem túlzás vagy elszólás ez, hanem céltudatos törekvés. Ezt követeli az evangélium, ezt az egyház érdeke, a harc természete s egyházunk nemzeti hivatása. Egyházunk hivatott azon szerepre, hogy ellensúlyozza, megfékezze azokat a túlkapasokat, a melyeket a féktelen ultramontanizmus elkövet.

Sárospataki Lapok. „Bánffy mit ígér? Lényegileg nem másat, mint azt, a mit a kormány, a mit a függetlenségi és 48-as párt a Kossuth vezérlete alatt. — És mit ígér Apponyi? Azt, a mit Bánffy, a mit a kormánypárt, a mit Kossuthék. — Hol a különbség? . . . Sehol! De mégis! Apponyiék alapítványszerű adománynak a címe és cége alatt akarják a kérdésnek az új, a tetszetős szint megadni, hogy mint a virágokra a méhek így tudnak tudatosan ráakadni, úgy mi is így válasszunk a tetszetősebb címek s cégek között! — Hát jól van! Válasszunk! Még pedig azt válasszunk, a melylyel a megfelelőbb biztosítékot nyerjük, hogy jogainkat nem fogják háborgatni. — A Bánffy programja bizonytalan, — a Kossuthpárté még nincs kidolgozva, — a kormányé a segélyezés elvét emeli ki. Apponyi ime többet ígér: tőkebiztosítást! Azaz az alapítványszerű felfogás azt árulja el, hogy Apponyinak s hiveinek meggyőződése szerint a protestáns egyházak szükségletei összeiratván: az azok fedezésére évenként nélkülözhetetlen összeg biztosítására az állam által egy alapítványszerű összeg állapított meg, a melynek az lesz egyetlen és egyedüli rendeltetése, hogy ezt a célt szolgál-

ja! . . . — Vajjon nem tetszetős-e ez így? Az! De hát kivihető-e? Karunkat az Apponyiéba öltve szédületes keringőbe fogjunk-e akkor, a mikor ilyen tetszetősen hív fel táncra? — Az én falusi észjárásom azt mondja, hogy ne keljünk keringőre ezzel a tetszősen csábító legénnyel sem, hanem intézzünk nyílt kérdést Szentiványiékhoz, hogy mit akartok hát ti ezzel a tetszetős ajándékozással és felhívással, mert ti politikusok vagytok, a kik talán jezsuita furfang és célzat nélkül ugyan, de hátsó gondolatot mindenestre tartogattok. Hát csak elő és magyarázzátok meg félreérthetetlenül a ti szándékotokat, hadd legyünk veletek tisztában.“ Ugyanerről a kérdéstről a *Budapesti Napló* — így ír: „De legkivált nem tudni a mai beszéd után sem, szabadelvű politikát akar-e Apponyi vagy konzervatívot. Annak bizonyosságul, hogy szabadelvűt akar, sűrűn emlegeti újjabban az 1848 évi XX törvénycikket, olyan sűrűn, mintha csak vetekedni akarna báró Bánffy Dezsővel és a Magyar szó című protestáns napilappal. De ezen emlegetéshez is hozzáragasztja mindjárt a maga kis hátsó ajtóját. Tudniillik szükítő értelmet ad a vallások egyenlő állami ellátásáról szóló törvénynek, amennyiben a protestáns egyházaknak „alapítványszerű állami támogatást“ akar biztosítani. Tehát alamizsnát, aminek a jobbhangzásu alapítvány nevet adja. Így vonul ki Apponyi az 1848: XX. t.-c.-ből ugyanakkor, amikor látszólagosan célul tüzi maga elé.“

Isten könyve. (Az 1804-ben alapított britt bibliatársaság fenálásának százados ünnepeén tartott egyházi beszéd, elő- és utó- imádsággal.) Irta: János Zoltán, ev. ref. lelkész. Ara 30 fillér. A tiszta jövedelem a britt bibliatársaságé lesz. (A jó cél érdekében ajánljuk a külömben is tartalmas beszédet.)

Protestáns Szemle. (XVI évfolyam 3-ik füzet.) Tartalma: Kant nevezetesebb gondolatai, Dr. Szabó Aladár — A vallásosság hanyatlásáról, Raffay Sándor — Draskovich György a soproni jezsuita kollégium alapítója, Payr T. — Japán és az evangelium, Lic Kovács Lajos — Tilalom tiltakozás 1731-ből, Dr. Tüdős István — Irodalmi Szemle: (Dr. Serédi Lajos: A filozófia története, Csengey Gusztáv: Don Quijote, Kupai Dénes: Egyházi beszédek, Timon Zoltán: Magyar kivándorlás, Ravasz László: Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Névkönyve, Dorner H. Zur Geschichte des sittlichen Denkens und Lebens, Denifle H. Luther und das Luthertum, Fr. Delitzseh: Babel und Bibel.)

Theologiai Szaklap. Szerkesztik és kiadják: Raffay Sándor — Hornyánszky Aladár — Pokoly József — Dr. Tüdős Istvánt. — Megjelent a II évfolyam 3-ik száma a következő tartalommal: A Babel — Bibelvita III Hornyánszky Aladártól — II Péter III 12, Raffay Sándortól — Az apostoli hit-

vallásért folytatott harc, III. Daxer György dr.-tól — Szent Abrahámi Mihály, mint dogmatikus, Dr. Masznyik Endrétől — A „Héberok evangelioma“ Raffay Sándortól — Lapszemle (The Hibbert Journal) — Könyvismertetés (Az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat „Szentírás“-áról, Kögel: Die Gedankenineinheit des I. Briefes Petri.) — Felhasználjuk az alkalmat hogy ezt a vállalatot a theol. tudomány barátainak figyelmökbe újból melegen ajánljuk.)

Sárospataki Lapok — Szélcsend és felhívások keringőre — A lelkészi korpótlékról — Ev. ref. jelegű iskolák értesítői — Az egységes liturgia — stb.

Profestáns Egyh. és isk. Lap — Magyar protestáns egyházpolitika — A ker. anyaszentegyház — A theologusok szövetsége — stb.

Debr. Prot. Lap — Lejtőre jutott századunk — Lelkész a tébolydában — A depr. reform. Kollégium adatára — A gyakorlati tanárképzésről — stb.

Dunántuli Prot. Lap — A társadalmi tevékenység túlbecsülése — Zsurlódás Szombathelyen — Egységes liturgia — Papi ruha — stb.

Erd. Prot. Lap. A kovászhai ev. ref. egyházközség stóla megváltási alapjának létrejövetele — Tűzbiztosítás — Észrevételek az énekes könyvről — stb.

Üzenetek.

Str. Az én nézetem is az. Az igazság — mint rendesen — itt is a középben lesz. Szolgáltassunk igazságot azoknak, a kik erre joggal számot tarthatnak, de legyünk igazak elsősorban önmagunk irányában. — Tudósításokat, bármily rövid alakban, mindenkor szívesen fogadunk.

Pályázat

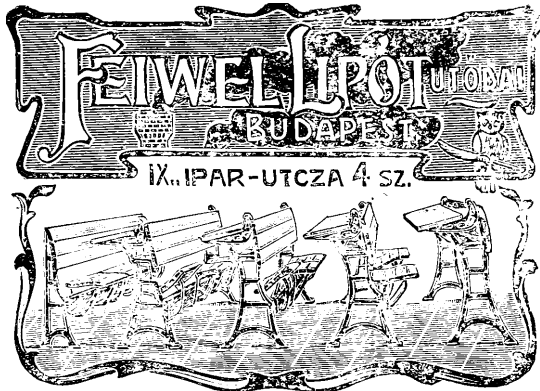
a **kömlői ág.** hitv. ev. egyházban megüresedett

lelkésztanítói állásra.

Ezen állás javadalma: készpénz, föld, termény, fa járandóságokban körülbelül 1000 K. Congrua 1600 koronáig 1043 K 50 f. A magyar mellett a tót nyelv ismerete szükséges. Szabályszerű jelentkezések a folyó 1904. május 15-ig az alulírott espereshez küldendők.

Zsegye, 1904. március 17.

Hajdu János
sárosi esperes.

minden-iskolapadok, iskola-, torna- és óvodabemű rendezések és szabad. gyermekpadok gyártása. — Árjegyzékkel készséggel szolgálunk ingyen és bérmentve.

25 15-3

Pályázat ösztöndíjra.

A győri ág. hitv. ev. egyházközség pályázatot hirdet a kezelése alatt levő **Steltzer Dániel**-féle ösztöndíj alapítvány jövedelmére, melyből két, egyenkint 200 koronás ösztöndíj magasabb tanintézetek — és hat, egyenként 80 koronás ösztöndíj, középiskolák tanulói között osztatik ki. — Ezen ösztöndíjakban csak győri illetőségű vagy születésű tanulók részesülhetnek, a kik tanulmányaikban jó magaviseletet és kellő előmenetelt tanúsítottak s anyagi helyzetük-nél fogva is arra igényt tarthatnak. Előnyben részesülnek mégis az itt jelzett feltételek mellett, a kik az alapító **Steltzer és Ráth** családokkal való rokonságukat igazolni tudják s a kik prot. tanintézetekben tanulnak. — A győri ág. hitv. ev. iskolaszékhez czimzett folyamodások, az itt jelzett feltételeket tanúsító igazolványokkal együtt, folyó évi április hó 30-ig, nt. **Isó Vincze** lelkész úrhoz, mint az egyházközség egyházi elnökéhez küldendők.

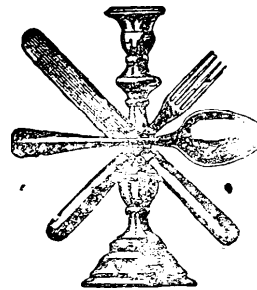
Győr, 1904. március hó 15-én.

Benedek Vincze s. k.
egyházközségi jegyző.

28 1-1

Egy háztartási mérleg ingyen!

Mesés olcsó árak mellett küldöm szét túlhalmozott raktárból világhírű s kiválóságukért általánosan kedvelt

mexikói ezüst-áruimat és pedig:

- 6 drb mexk. ezüst asztali kést
- 6 „ „ „ evővillát
- 6 „ „ „ evőkanalat
- 12 „ „ „ kávéskanalat
- 6 „ „ „ kiváló deszertkés
- 6 „ „ „ deszertvilla
- 1 „ „ mexk ez. levesmer. kanál
- 1 „ „ „ ezüst tejmerítő
- 1 „ „ elegáns szalon asztali gyertyatartót

46 drb összesen csak 6.50 frt.

Minden megrendelő ezenkívül jutalomképpen egy szavatoság mellett pontosan működő 12 és fél kiló hordképességű háztartási mérleget kap teljesen diitalanul. A mexikói ezüst egy teljesen fehér fém (belül is) melynek tartósságáért és kiváló minőségéért jótállást vállalok. Szétküldés a pénz előzetes megküldése esetén vagy utánvétellel történik az európai raktárból. 12-12

Auffenberg József, Budapest, VII., Huszár-u. 6

Hihetetlen!

4½ kg. legfinomabb a sajtolásnál kevésbé megsérült

PIPERESZAPPAN

(kb 50 drb) rózsa. speik, moschus és ibolya illatokból szépen összeválogatva, míg a készlet tart 5 koronáért kapható.

A pénz előleges beküldése vagy utánvét mellett küldi
Auffenberg József Budapest, VII., Huszár-utca 6.

MARX és MÉREI

magyar tanszergyárosok

Budapest, VI, Aradi-utca 60.

Gyártanak mindennemű fizikai, kémiái és geometriai

tanszereket

felső-, közép- és elemi iskolák részére. Kitüntetve az Orsz. Iparegyesülettől új ipar meghonosításáért és versenyképességért. 12-7

A szatmári kiállításon (1903). jury tag, aranyérem és díszoklevéllel kitüntetve.

Jobb és megbízhatóbb

magvakat

s olcsóbban sehol sem kapni, mint

F á b i á n B é l a

magkereskedésében

Budapest, IX. ker. Üllői-ut 73. szám.

Árjegyzéket ingyen és bérmentve küld.

12.10-8.